

Innehåll

Småföretagsbarometern.....	2
Sammanfattning av konjunkturläget i Värmlands län.....	3
Det ekonomiska läget och Värmlands läns näringslivsstruktur	5
Småföretagsbarometern – Värmlands län.....	7
<i>Sysselsättning</i>	7
<i>Orderingång</i>	8
<i>Tackat nej till order</i>	10
<i>Omsättning</i>	10
<i>Konjunkturindikatorn</i>	11
Lönsamhetsutvecklingen	15
Expansionsutsikter och hinder för expansion	17
Konjunkturrisiker.....	19
<i>Politiska risker</i>	20
<i>Personliga risker</i>	21
Appendix Finansiering.....	22
<i>Bankens lokala förankring och bemötande</i>	23

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Underlaget för småföretagsbarometern utgörs av intervjuer med småföretag med minst en anställd och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas egen uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i redovisade index för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturindikator inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. I år är det 30 års jubileum för Småföretagsbarometern.¹ Denna gång omfattar undersökningen 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp på länsnivå. Vi kan således mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos rikets småföretag i samtliga län. De läsare som är intresserade av undersökningsmetodik och diagram kan hämta hem materialet från Företagarnas hemsida.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Sparbankernas Riksförbund och Företagarna. René Bongard, Rebecca Källström och Daniel Wiberg (Företagarna) är författare till denna publicering. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat.

Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små företagens stora betydelse för den svenska ekonomin.

Sparbankerna

Företagarna

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalen för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ År 2014 gjorde vi ett uppehåll med undersökningen, så värdena för år 2014 är interpolerade.

Sammanfattning av konjunkturläget i Värmlands län

- **Småföretagskonjunkturen** i Värmlands län dämpas sedan 2013 års mätning. Då hade länet en konjunkturindikator på 67, vilket var starkare än rikets. I årets mätning är konjunkturindikatorn för länet 60, jämfört med rikets indikator på 64. Försvagningen av konjunkturen beror främst på att tjänsteföretagen konjunkturindikator sjunkit och ligger under sektorsnittet för riket. Industrin har tvärtom en relativt hög indikator i årets mätning.
- **Sysselsättningstillväxten** fortsätter öka i Värmland sedan höstmätningen 2013, och ligger i linje med riket. Ökningen beror på att tjänsteföretagen anställer i en snabbare takt än vid tidigare mätning. Industriföretagens sysselsättningsutveckling mattas tvärt om av. Totalt sett säger mer än vart femte företag i länet (21 procent) att man har ökat sin personalstyrka medan endast elva procent av företagen dragit ned personal. Nettotalet landar på 10, vilket i princip motsvarar nettotalet för sysselsättningstillväxten i riket (9).
- **Orderingången** för länets småföretag har utvecklats negativt sedan hösten 2013. Då ökade orderingången för först gången efter fem mätningar i rad med dämpad orderingång. Nettotalet hösten 2013 låg på 28, i årets mätning har det sjunkit till 18. Det är ett lägre nettotal än riksgenomsnittet på 26. Försämringen beror framförallt på att orderingången till tjänsteföretagen sjunkit kraftigt. I industriföretagen har den tvärtom ökat. Framöver ser industriföretagen mer negativt på utvecklingen än tjänsteföretagen, som ser en kraftigt ökad orderingång.
- **Omsättningstillväxten** minskar återigen i Värmlands län sedan mätningen hösten 2013 (då den ökade efter fyra mätningar i rad med minskad omsättningstillväxt). Även vad det gäller omsättningen är det tjänsteföretagen i länet som drar ned utvecklingen. Nettotalet 32 är visserligen något över landet i genomsnitt (netttotal 29), men under det nettotal på 34 som vi såg i mätningen 2013. Förväntningarna inför kommande år är emellertid optimistiska. Totalt sett tror företagen i Värmland på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna som gör att nettotalet landar på 45, över rikets prognos på 36.
- **Tillväxten av lönsamheten** har återhämtat sig tämligen kraftigt i industriföretagen i Värmlands län. Nettotalet för lönsamhet i industrisektorn är 28 i årets mätning. Tjänsteföretagens lönsamhet har dock fallit något under motsvarande period. Nettotalet för lönsamhet i tjänsteföretagen i länet hamnar på 8, riksgenomsnittet för sektorn ligger på 18. Totalt sett i länet är det 31 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet, vilket är något färre än riket som helhet (37).

- Företagen i Värmlands län upplever enbart marginellt sämre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet. Trots detta anser 65 procent av företagen i länet att de har **goda utsikter att expandera** på sikt.
- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Värmlands län är bristen på lämplig arbetskraft. Mer än vart femte företag (22 procent) uppger detta som största hinder. Hela 17 procent uppger också att tuff konkurrens är ett tillväxthinder. Höga arbetskraftskostnader, som var det största hindret vid 2013 års mätning, hamnar på tredje plats med 15 procent av företagen som upplever detta som ett expansionshinder.
- Den svaga inhemska konjunkturen är den största **konjunkturrisken** enligt ca 40 procent av företagen i länet. Den följs av oro för den internationella konjunkturen, som betydligt fler av Värmlands småföretag anser vara en konjunkturrisk än i riket. Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Värmlands län. Liksom i riket som helhet upplever företagen i Värmlands län att den största personliga risken för företaget är ifall en ägare, eller ägaren blir långvarigt sjuk.

Det ekonomiska läget och Värmlands läns näringslivsstruktur

Under 2014 och i början av 2015 växte BNP och sysselsättningen i Sverige med stöd av växande inhemsk efterfrågan som i huvudsak byggde på stabil konsumtion. Sveriges exportsektor har dock haft en mindre positiv utveckling, samtidigt har efterfrågan gradvis förbättrats därmed kommer investeringar och ökad export att bidra till att läget förbättras. Efterfrågan i Europa kan förväntas fortsätta att förbättras något, om ingen allvarlig störning inträffar.

Den tröga exporttillväxten har flera skäl. När det gäller geografisk specialisering har Sveriges exportföretag drabbats av de vikande marknaderna i flera av de viktigaste mottagarländerna i EU. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU.

Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen. Men eftersom arbetskraften växer har arbetslösheten legat fast på cirka 8 procent under flera år, och är särskilt hög bland lågutbildade unga. Arbetsmarknadsläget är därför speciellt bekymmersamt för grupper som står längre från arbetsmarknaden.

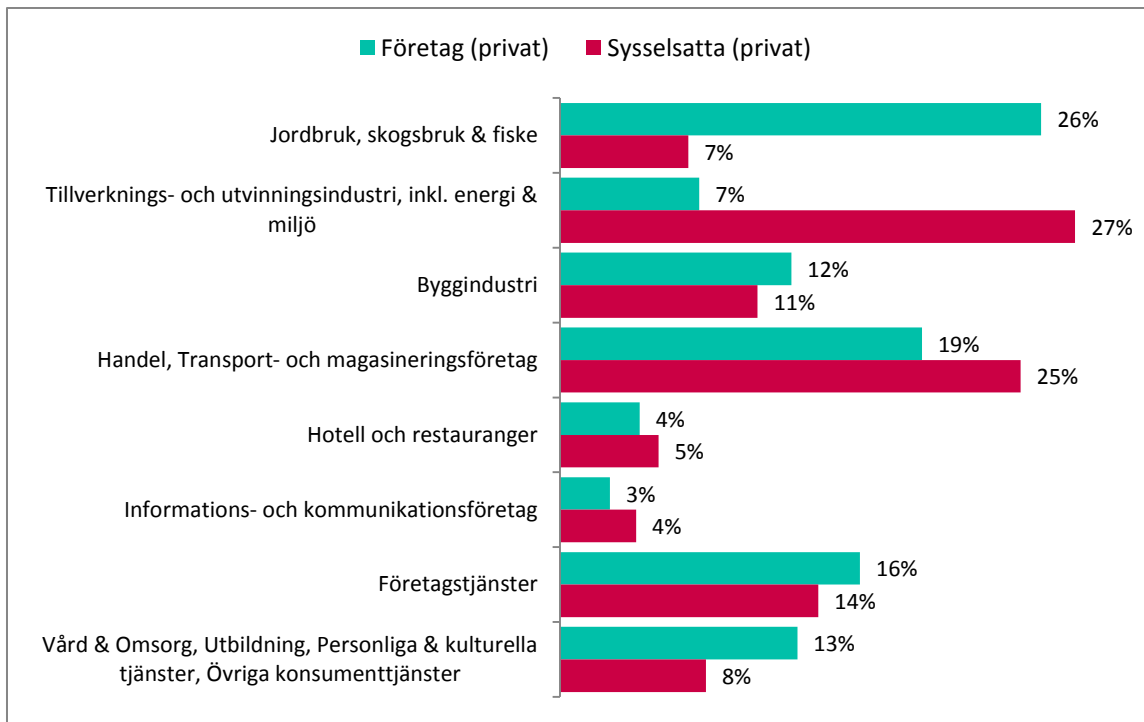
Läget i näringslivet kan alltså sammanfattas som något starkare. Konjunkturläget för tjänstesektorn bidrar positivt till uppgången, medan industrisektorn påverkar negativt. Sysselsättningen har sammantaget ökat och utvecklingen kan vara positiv framöver om inte något konjunkturhämmande inträffar. Även anställningsplanerna framöver är mer optimistiska än vid föregående mätning.

Tabell 1 Näringslivsstrukturen i Värmlands län²

Värmlands län	Företag	Arbetsställen	Sysselsatta
Totalt	14 200	17 812	112 636
Offentlig verksamhet	81	1 282	38 078
Övrig verksamhet	705	964	5 928
Privata företag	13 414	15 566	68 630
<i>andel privata företag av totala antalet</i>	94,5%	87,4%	60,9%
<i>andel småföretag av privata företag</i>	99,1%	98,9%	70,5%

² Statistiken avser företag med minst 1 sysselsatt person, år 2013. Med småföretag avses 1-49 sysselsatta. Källa: SCB

Figur 1 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, 2013 (källa: SCB)

Småföretagsbarometern – Värmlands län

Sysselsättning

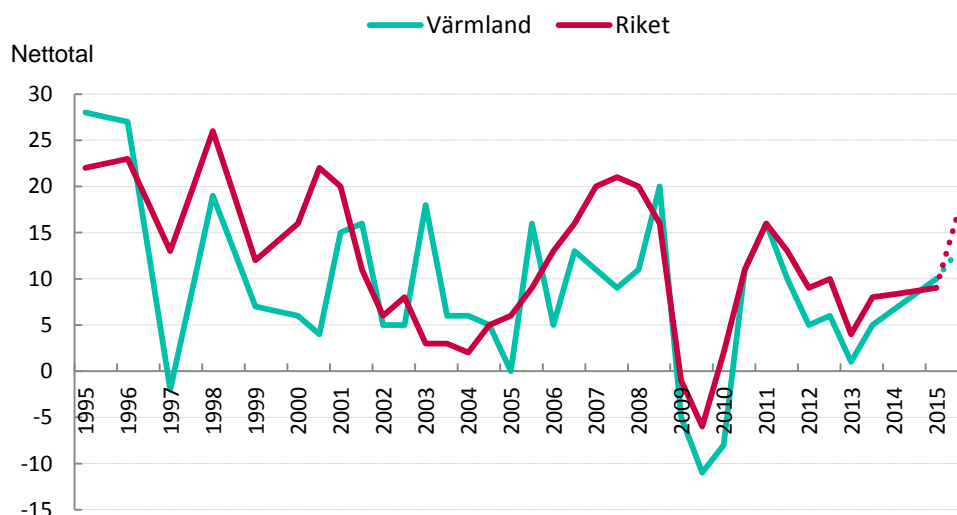
Sysselsättningsstillväxten fortsätter öka i Värmland sedan höstmätningen 2013, och ligger i linje med riket. Ökningen beror på att tjänsteföretagen anställer i en snabbare takt än vid tidigare mätning. Totalt sett säger mer än vart femte företag i länet (21 procent) att man har ökat sin personalstyrka medan endast elva procent av företagen dragit ned personal. Nettotalet landar på 10, vilket i princip motsvarar nettotalet för sysselsättningsstillväxten i riket (9). Vid de fem tidigare mätningarna har nettotalet legat under rikssnittet. Ett nettotal över noll betyder det att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt nettotal (10) innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Personer som deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder inkluderas också som sysselsatta. Ett alternativt mått är sysselsättningsgrad, vilken mäter andelen av den arbetsföra befolkningen som är sysselsatta.

Sysselsättningen är av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Med fler i arbete kan vi producera mer och hushållens inkomster växer. Dessutom minskar statens utgifter bland annat genom att arbetslösheten kostar mindre samtidigt som skatteintäkterna ökar.

Figur 2 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Värmlands län och riket 1995-2015

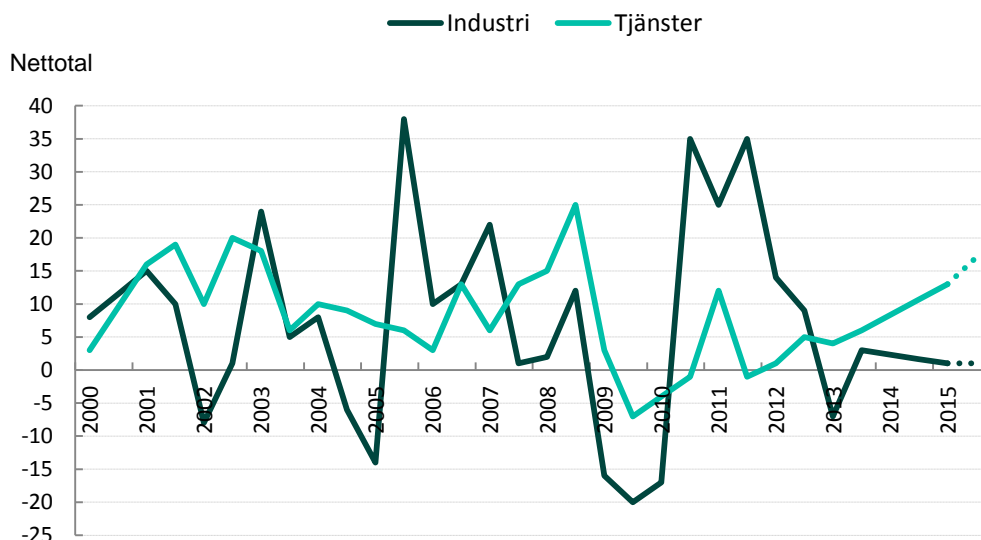
Inom tjänsteföretagen anställs fler än vid senaste mätningen. Nettotalet hamnar nu på 13, vilket är något högre än genomsnittet för sektorn i riket (9). Inom industrisektorn har utvecklingen varit den omvända. Det är nu 17 procent av företagen som uppger att man ökat i

personal medan 16 procent minskat antalet anställda. Det gör att man får ett svagt netttotal på 1. Det är till och med lägre än det netttotal på 3, som mätningen 2013 visade.

Förväntningarna framåt är optimistiska bland tjänsteföretagen, som tror att de kommer fortsätta öka personalstyrkan kommande året. Nettotalet förväntas ligga på 17 på ett års sikt, vilket är i nivå med riket (17). Industriföretagen ser ingen förändring av sysselsättningsläget, och nettotalet spås bli ett (1) även på tolv månaders sikt.

Figur 3 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

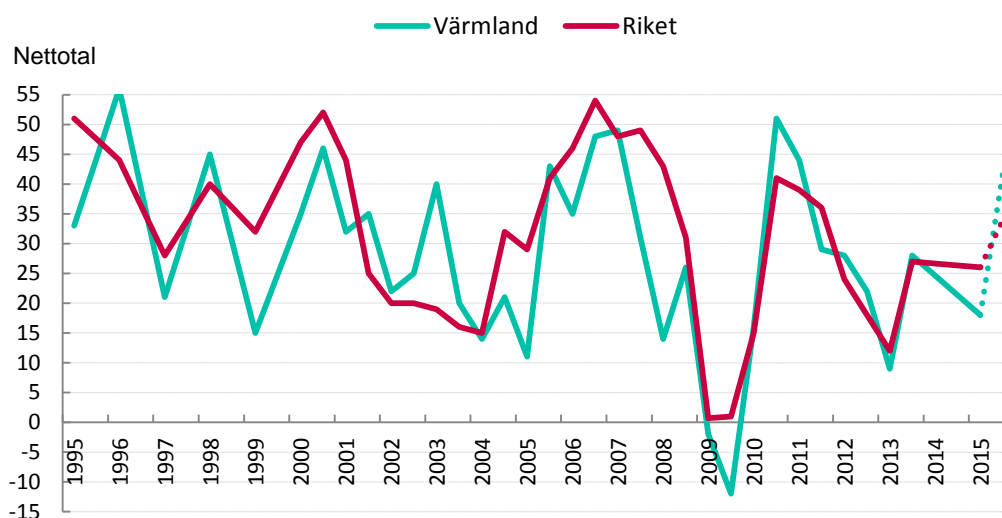
Orderingång

Orderingången för länets småföretag har utvecklats negativt sedan hösten 2013. Då ökade orderingången för första gången efter fem mätningar i rad med dämpad orderingång. Nettotalet hösten 2013 låg på 28, i årets mätning har det sjunkit till 18. Det är ett lägre netttotal än riksgenomsnittet på 26. Försämringen beror framförallt på att orderingången till tjänsteföretagen sjunkit kraftigt. I industriföretagen har den tvärtom ökat. Sammantaget i länet är det 34 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingång, medan 16 procent anger en vikande, vilket ger ett netttotal på 18. Detta kan jämföras med riksnittet på 26.

Orderingång

Med orderingång menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period.

Figur 4 Orderutveckling (netttotal) i Värmlands län och riket 1995-2015

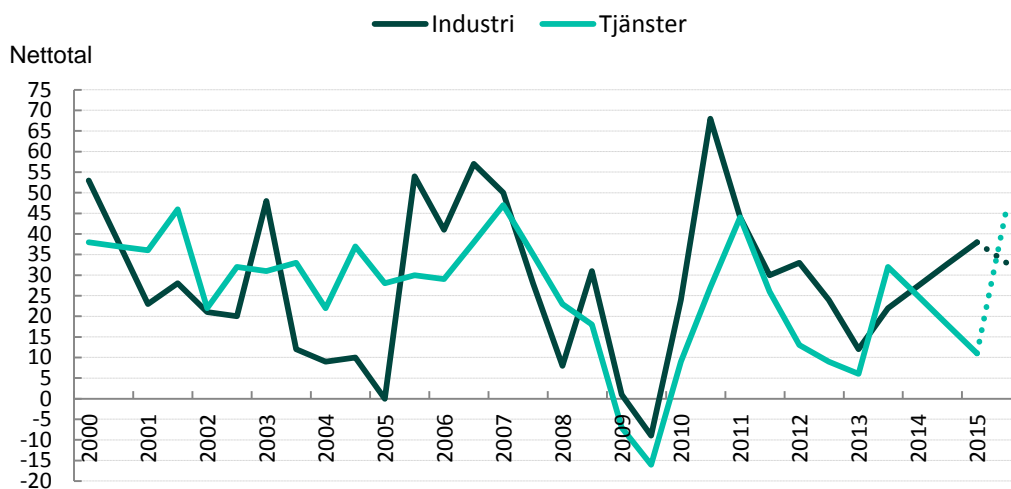

Den minskade orderingen beror alltså främst på försämrade ordergång för tjänsteföretagen, nettotalet sjunker från 32 till 11. Det är betydligt under rikssnittet för sektorn (24). Industrieföretagen uppger tvärtom att orderingen ökat från netttotal 22 till 38, vilket är starkare än rikssnittet för sektorn med netttotal 32.

Framöver ser industrieföretagen mer negativt på utvecklingen än tjänsteföretagen, som ser en kraftigt ökad ordergång.

Konjunkturinstitutet finner i sina löpande mätningar under våren 2015 att företagen är mer negativa om storleken på kommande orderstockar och varulager samt att förväntningarna på produktionsvolymen har justerats ned. Det tycks visserligen stämma med industrisektorns framtidsprognos, men inte alls med tjänsteföretagen i länet. Värmländska industrieföretag vittnar framförallt om svårigheter p.g.a. potentiellt högre arbetsgivaravgifter i kombination med en hårdnande internationell konkurrens från låglöneländer.

Figur 5 Ordergång (netttotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Tackat nej till order

Hela 37 procent av företagen i länet har tvingats tacka nej till order det senaste året. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (57 procent av de som tackat nej) men även på grund av finansieringsproblem (11 procent) och att man varit osäker på kunderna (11 procent).

Figur 6 Tackat nej till order

Omsättning

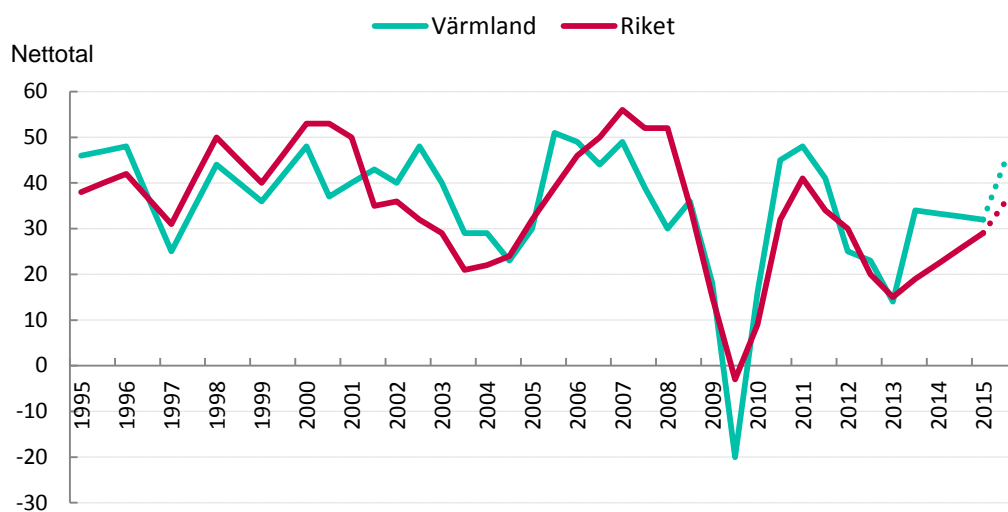
Precis som ordergången minskar omsättningstillväxten i Värmlands län sedan mätningen 2013. Återigen är det tjänsteföretagen i länet som drar ned utvecklingen. Nettotalet 32 är visserligen något över landet i genomsnitt (nettotalet 29), men under nettotalet 34 som vi såg i mätningen 2013. Förväntningarna inför kommande år är emellertid optimistiska. Totalt sett tror företagen i Värmland på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna som gör att nettotalet landar på 45, över rikets prognos på 36.

Omsättning

Ett företags omsättning är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

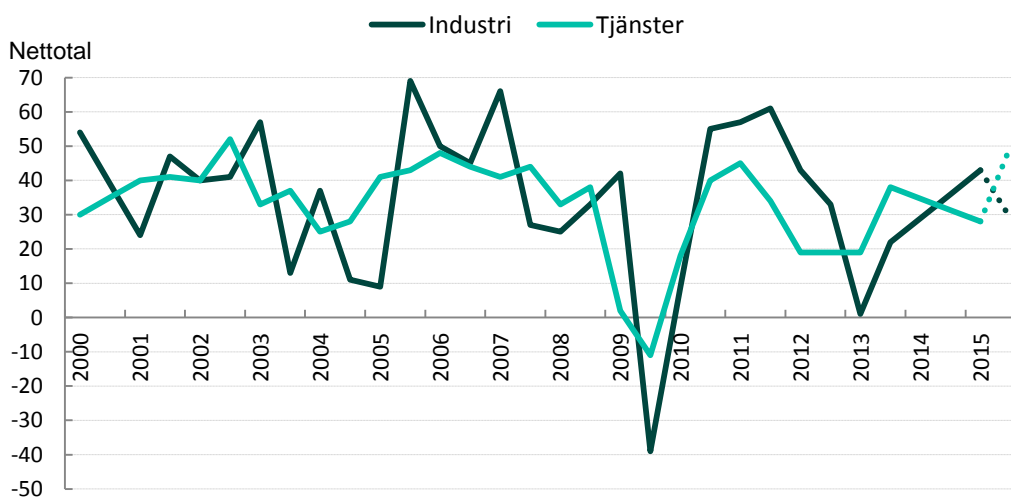
Resultaträkningen visar företagets intäkter och kostnader under räkenskapsåret. Resultaträkningen visar alltså om företaget har gått med vinst eller förlust.

Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Värmlands län och riket 1995-2015

Industrin har upplevt en kraftig tillväxt i omsättningen och går från ett nettotal på ett (1) till ett nettotal på 43. Det är klart bättre än sektorsnittet för riket som landar på 33. Även om industriföretagen i Värmlands län går mycket bra så har tjänsteföretagen utvecklats relativt svagt. Nettotalet för tjänstesektorn i Värmlands län är 28, jämfört med 38 vid mätningen 2013. Det är emellertid i snitt med riket för sektorn (28). Inför det kommande året är tjänsteföretagen optimistiska om utvecklingen av omsättningen medan industriföretagen tror att den dämpas.

Figur 8 Omsättningsutveckling (netttotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Konjunkturindikatorn

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn

för småföretagen i länet. I 2015 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 60, jämfört med rikets indikator på 64.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Värmlands län försämrades dramatiskt 2008- 2009. Från att år 2007 ha nått ett värde på cirka 110, bottnade index 2009 med ett värde på -43, vilket var betydligt svagare än rikets ”botten” på -8.

Konjunktur

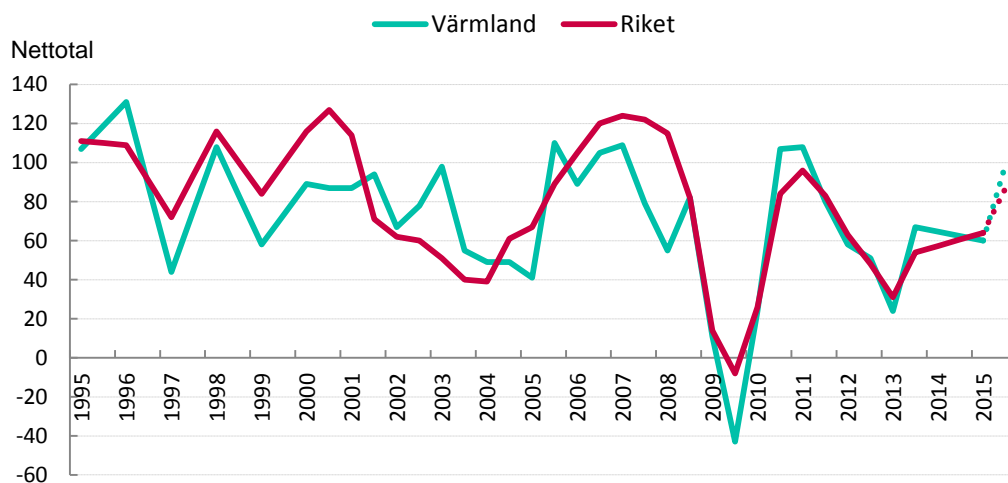
Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det rådande ekonomiska tillståndet i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när industrin har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att det är låg arbetslöshet och investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfrågan på deras varor eller tjänster, har de svårt att behålla personal och göra nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

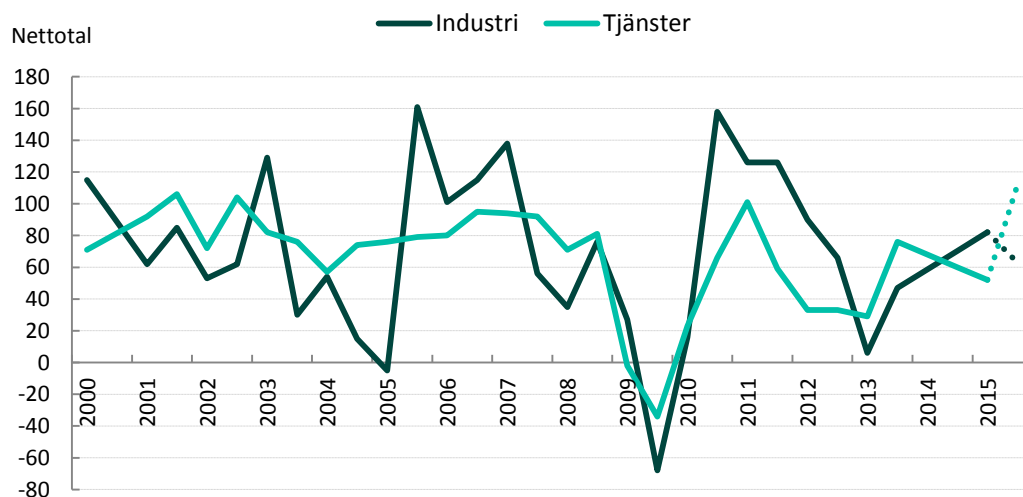
Konjunkturen steg sedan rejält 2010-2011 för att sedan åter dippa vid vårmätningen 2013 med en indikator på 24. Vid höstmätningen 2013 såg vi en återhämtning till ett netttotal på 67, en utveckling som i årets mätning har rört sig marginellt nedåt. Konjunkturindikatorn spås stiga relativt kraftigt framöver, även om denna positiva utveckling kan vändas av en försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld.

Figur 9 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Värmlands län och riket 1995-2015

Tjänsteföretagens konjunkturindikator ligger i årets mätning på 52, vilket är under sektorsnittet för riket (61). Under det kommande året räknar tjänstesektorn med en kraftig återhämtning, indikatorn stiger till 112. Industrin, som i årets mätning ligger på en relativt hög indikator (82) (sektors-snittet för riket är 75) räknar med en något försvagad indikator (63) på ett års sikt.

Figur 10 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Värmlands, industri- och tjänstesektor 2000-2015

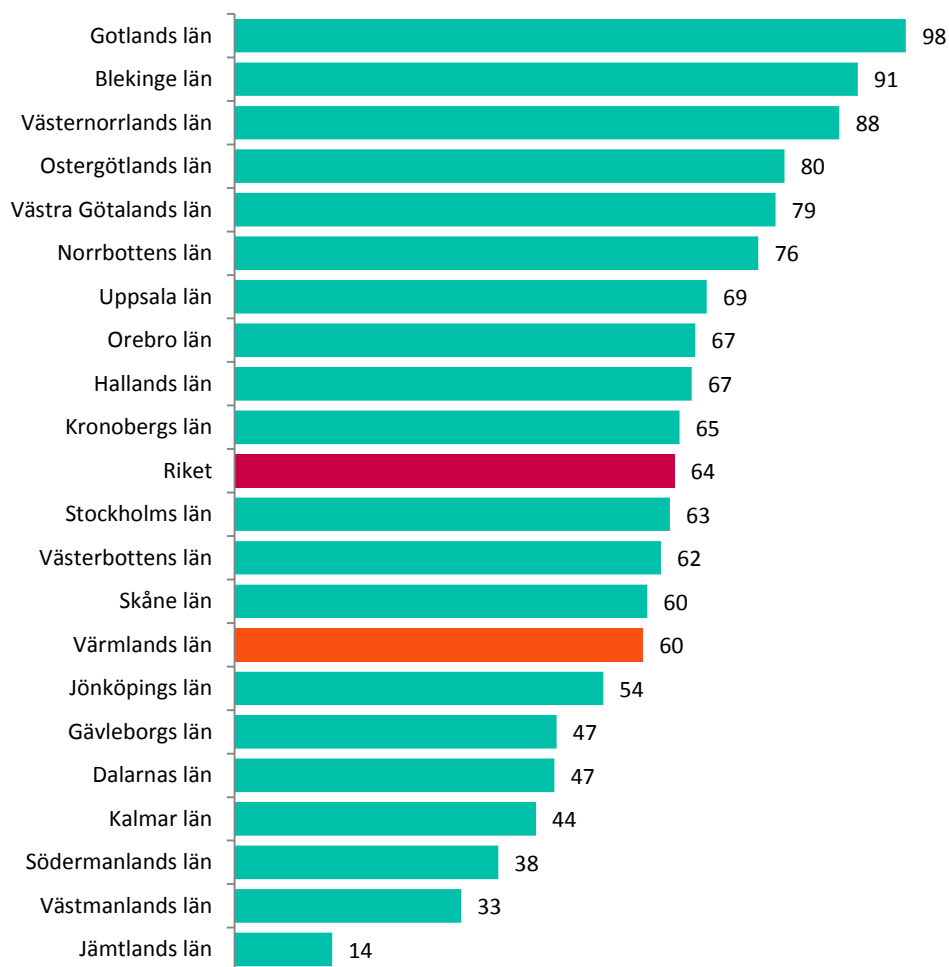
Småföretagsbarometerns resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutet, som kontinuerligt analyserar hushållens och företagens syn på det ekonomiska läget.

Enligt Konjunkturinstitutet har konfidensindikatorerna för bygg- och anläggningsverksamhet, detaljhandel och privata tjänstenärningar stigit. Samtidigt har

tillverkningsindustrins konfidensindikator fallit. Även hushållens konfidensindikator minskade mellan mars och april enligt Konjunkturinstitutets mätningar. För bygg- och anläggningsverksamhet och detaljhandel visar konfidensindikatorerna på ett starkare läge än normalt, medan tillverkningsindustrins konfidensindikatorer hamnar på nivåer under det historiska genomsnittet. Läget i de privata tjänstenäringarna är något starkare än normalt.

För den sammavägda konjunkturindikatorn placerar sig Värmlands län under riksgenomsnittet. En trolig förklaring är det lokala näringslivets industristruktur. Placeringen tyder också på att det lokala företagsklimatet även fortsättningsvis behöver utvecklas och värnas på regional nivå.

Figur 11 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2015

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Från 2013 har lönsamheten i industriföretagen i Värmlands län återhämtat sig tämligen kraftig efter åren med akut finanskris. Nettotalet för lönsamhet i industrisektorn är 28 i årets mätning. Tjänsteföretagens lönsamhet har dock fallit något under motsvarande period. Nettotalet för lönsamhet i tjänsteföretagen i länet hamnar på 8, riksgenomsnittet för sektorn ligger på 18. Totalt sett i länet är det 31 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet, vilket är något färre än riket som helhet (37).

Lönsamhet

Om man är intresserad av att se om ett företag har gått bra eller dåligt räcker det inte bara med att titta på hur stor vinsten är räknat i kronor och ören. Vinsten, eller resultatet, måste ställas i relation bland annat till företagets storlek, när denna typ av mer relativt mått på vinst avses talar man om företagets lönsamhet.

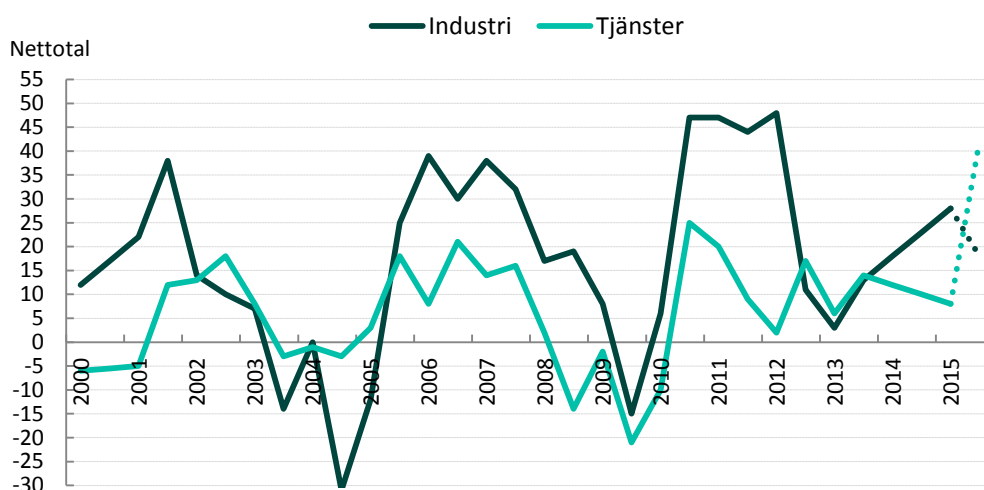
I industrisektorn har nettotalet ökat från 13 till 28 under perioden, dvs. det är betydligt fler som uppger positiv lönsamhetsutveckling än negativ. Riksgenomsnittet för industriföretagen är 18. Läget har alltså förbättrats avsevärt i förhållande till våren 2013 då industriföretagens nettotal låg på 3. Tjänsteföretagens lönsamhet har sjunkit från ett nettotal på 14 till 8, vilket är klart under rikssnittet på 18.

Tjänsteföretagen i länet är relativt sett mer optimistiska om utvecklingen framöver än genomsnittet. De tror på ett nettotal på 42 inom ett års sikt, medan tjänsteföretagen i riket tror det landar på 27. Industriföretagen tror däremot på ett sjunkande nettotal (till 18), och är därmed mindre optimistiska än sektors-snittet (26).

Utvecklingen framöver ser trots allt relativt ljus ut. Den positiva utvecklingen sedan 2013 har dock till övervägande del letts av industriföretagen. De tämligen dramatiska rörelserna i nettotal för lönsamhet avspeglar hur industriföretagen i länet påverkas av den allmänna och internationella konjunkturen och exportefterfrågan.

Figur 12 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Företagens prisförväntningar

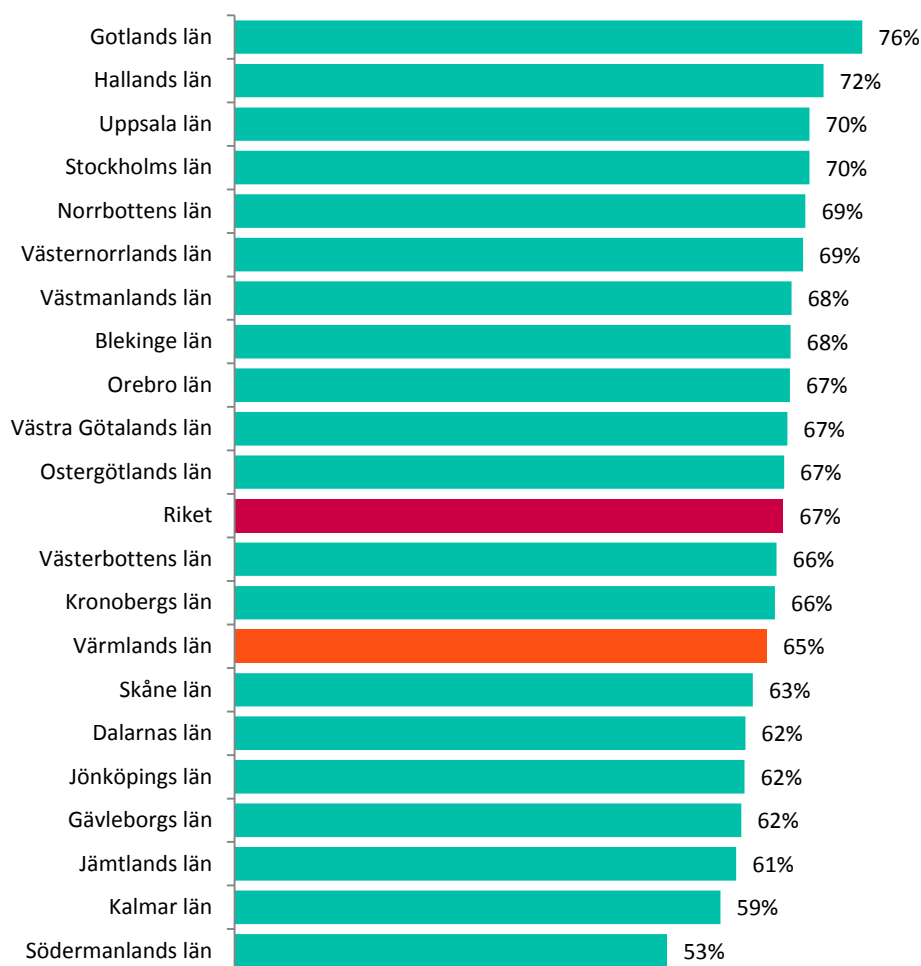
Trots en relativt svag konjunktur räknar 41 procent av företagen i länet med att kunna höja priserna kommande år. Det är en större andel än i riket som helhet. Av industriföretagen tror 32 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 44 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 34 procent av företagen som tror på högre priser på riksnivå, motsvarande siffra för tjänstesektorn är 36 procent.

Prisutvecklingen för de svenska företagens varor tyder inte på några större problem med konkurrenskraften jämfört med våra handelspartners. Även om den reala effektiva växelkursen ökade mellan 2010 och 2013. Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

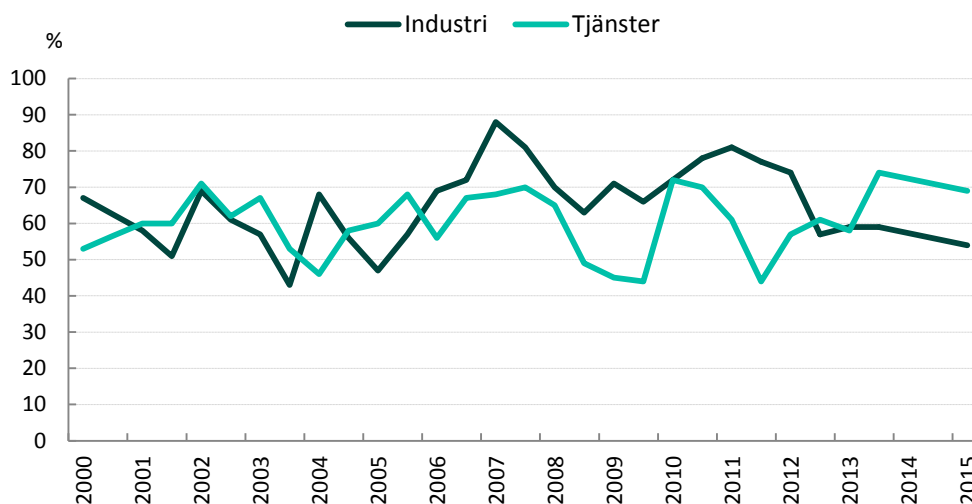
Företagen i Värmlands län upplever enbart marginellt sämre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet. 65 procent av företagen i länet uppger att de har goda utsikter att expandera på sikt.

Figur 13 Företagens expansionsutsikter (netttotal) per län och i riket 2015

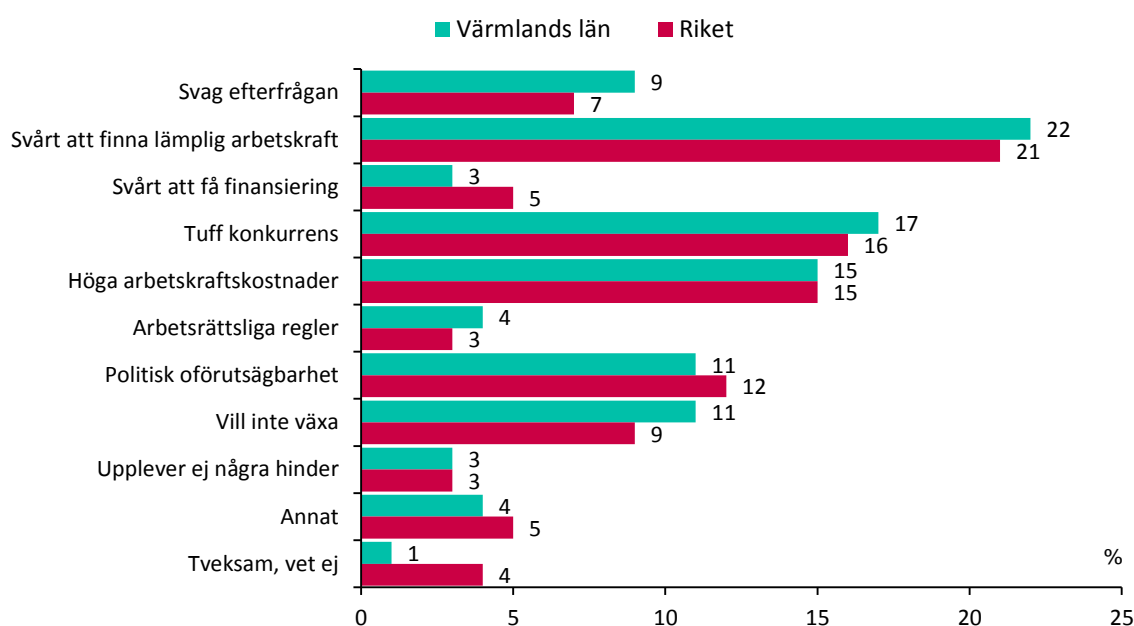
Tjänsteföretagen har en mer positiv syn på framtidsutsikterna än industriföretagen. Bland tjänsteföretagen ser nästan 70 procent goda expansionsutsikter, jämfört med runt 55 procent av industriföretagen.

Figur 14 Expansionsutsikter (netttotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektorn 2000-2015

Brist på lämplig arbetskraft är det enskilt största tillväxthindret som Värmlands småföretag upplever. Mer än vart femte företag (22 procent) uppger detta som största hinder. Hela 17 procent uppger också att tuff konkurrens är ett tillväxthinder. Höga arbetskraftskostnader, som var det största hindret vid 2013 års mätning, hamnar på tredje plats med 15 procent av företagen som upplever detta som ett expansionshinder. Många företag i Värmlands län upplever också att politisk oförutsägbarhet utgör ett hinder för expansion, hela 11 procent.

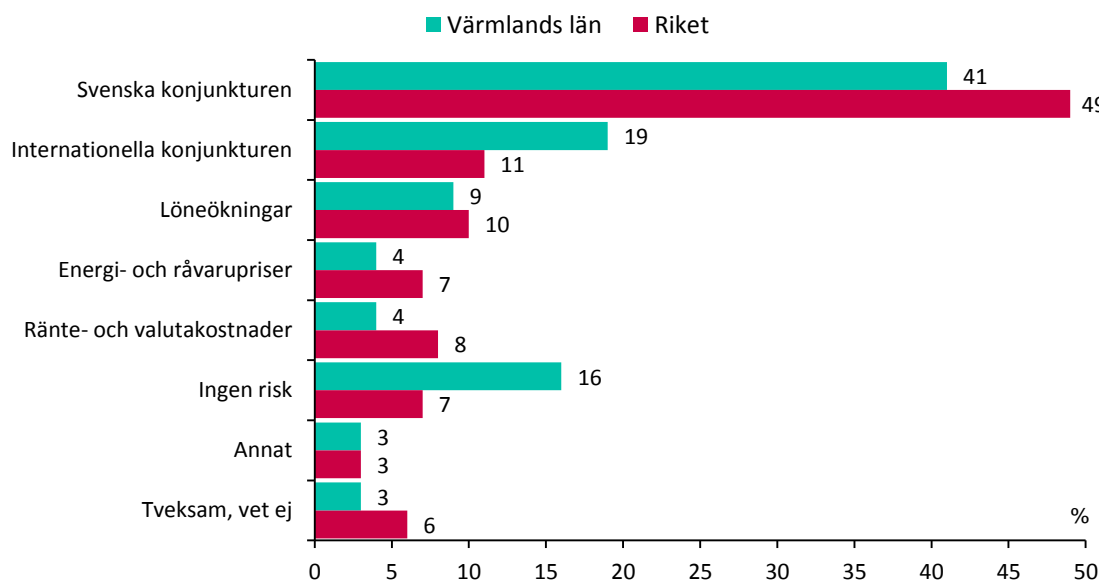
Figur 15 Tillväxthinder enligt företagen i Värmlands län och i riket 2015 (procent)

Konjunkturrisker

Den svaga inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt ca 40 procent av företagen i länet. Den följs av oro för den internationella konjunkturen, som betydligt fler av Värmlands småföretag anser vara en konjunkturrisk än i riket. Höga löneökningar skulle också kunna ställa till det för företagens framtidsutsikter.

Figur 16 Vilken anser du är den största konjunkturrisken för ert företag?

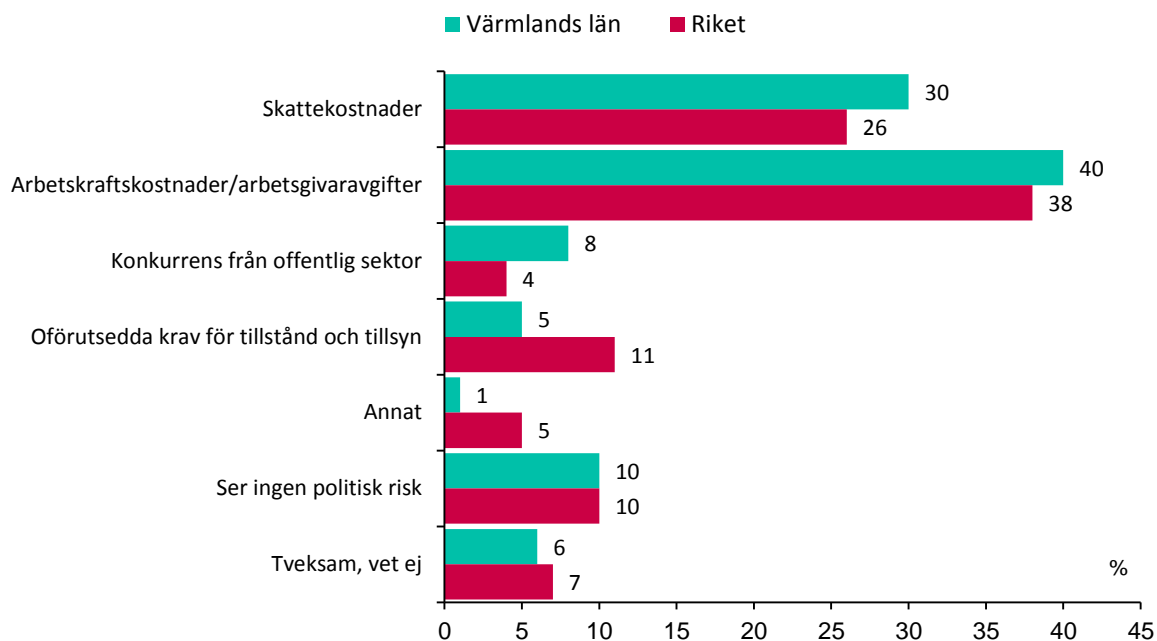
Trots att konjunkturen inte försämrats mer än marginellt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagens syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker och personliga risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Värmlands län. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. Dubbelt så många företag i Värmlands län, än i riket, upplever konkurrens från den offentliga sektorn som en politisk risk, vilket är mycket oroväckande.

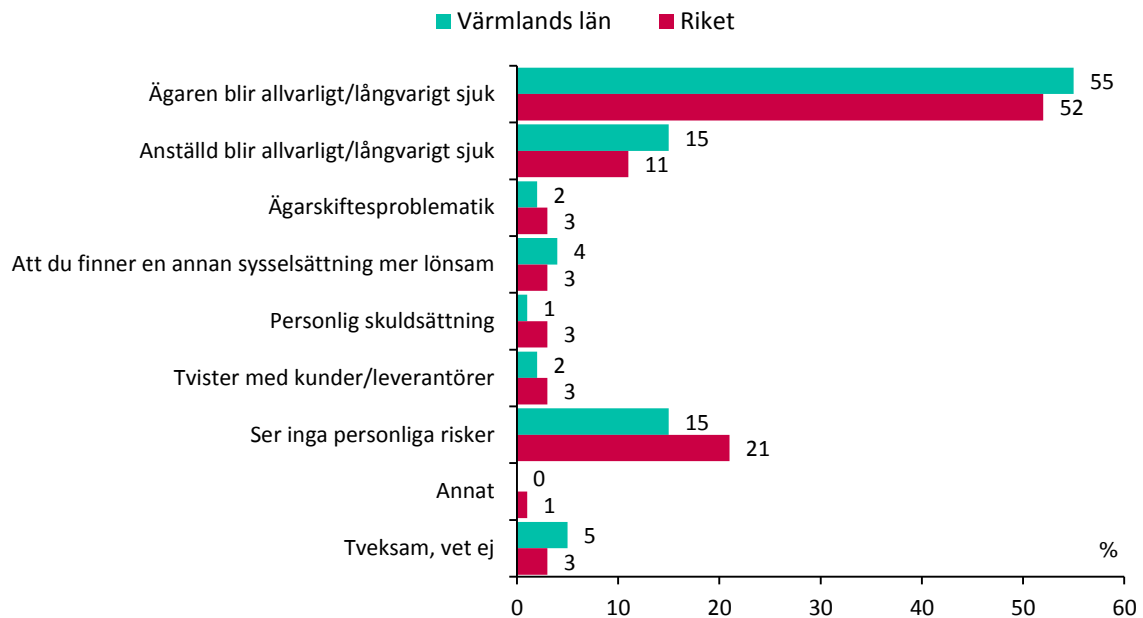
Figur 17 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Personliga risker

Liksom i riket som helhet upplever företagen i Värmlands län att den största personliga risken för företaget är ifall en ägare, eller ägaren blir långvarigt sjuk. I Värmlands län anser också en lite större andel, än i riket som helhet, en stor risk om en anställd blir långvarigt sjuk.

Figur 18 Vilken anser du är den största personliga risken för ert företag?

Appendix Finansiering

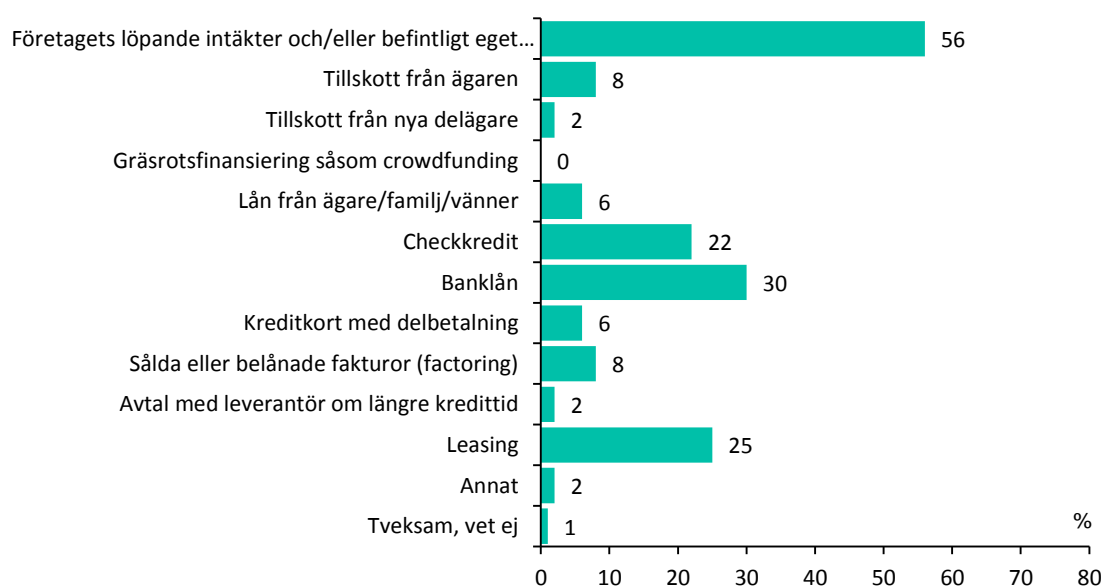
Finanskrisen slog kraftigt mot de små företagens möjligheter att finansiera sig. Även nu flera år efter finanskrisen anser många småföretag att det är svårt att få extern finansiering för att utöka verksamheten och att anställa, detta har visats in en rad undersökningar förutom av Företagarna bl.a. av Världsbanken.³

Finansieringssvårigheterna kan ha flera olika förklaringar. Den viktigaste faktorn är dock svårigheterna att få nya krediter och att utvidga befintliga banklån samt den höga kostnaden för banklån. Kostnaderna för banklån och krediter till företag tycks fortfarande vara höga i förhållande till aktiemarknadens avkastning och det låga ränteläget. Troliga förklaringar är bristfällig information mellan kreditgivare och låntagare, men också regelverk som påverkar finansieringsaktörernas utlåning till företag. Vissa regionala skillnader tycks också finnas vad gäller bankernas roll som kreditgivare till företag i regionen.

Majoriteten av alla företag använder egna medel i form av löpande intäkter och befintligt kapital till att finansiera företagets investeringar. En relativt stor andel av alla företag använder också checkkredit för att finansiera löpande verksamhet och investeringar. Skillnaden i ränta på utnyttjad checkkredit kan förväntas vara betydande mellan företag i olika storleksklasser, baserat på antal anställda etc. Räntekostnaderna kan därför vara betydligt högre för de mindre bolagen och generellt högre än vad som kan förväntas av det allmänna ränteläget i ekonomin.

I många företag finansieras också stora delar av investeringarna med tillskott eller lån från ägaren samt dennes familj. Detta resultat beskriver på ett tydligt sätt hur företagande innebär en betydande privatfinansiell risk för företagaren och dennes familj.

Figur 19 Finansieringssätt

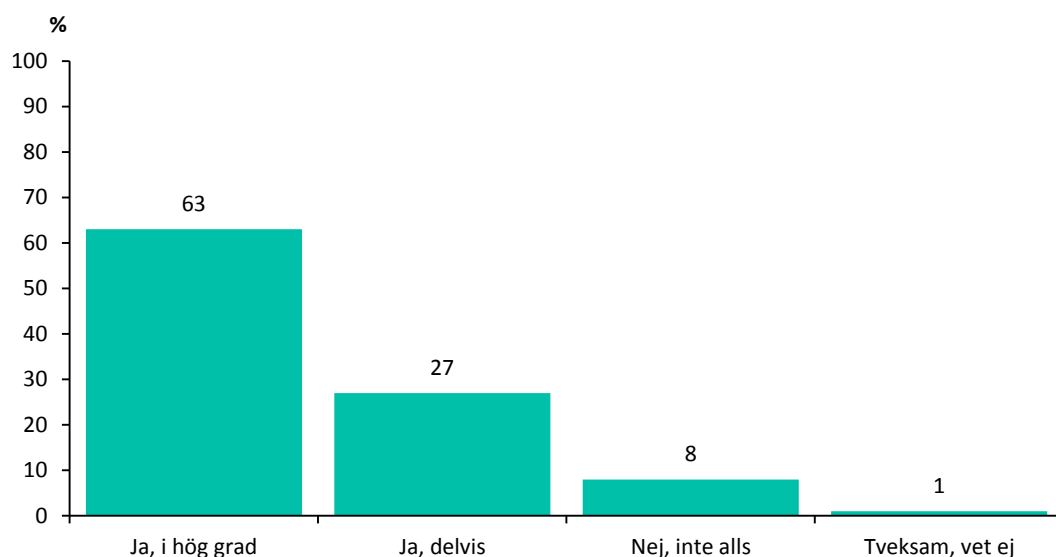
³ Sweden's Business Climate A Microeconomic Assessment, World Bank 2015.

I Företagarnas senaste finansieringsrapport svarade 47 procent av företagen att de upplever det som ganska eller mycket svårt att få extern kredit för att finansiera företagets investeringar och löpande verksamhet. Större företag har emellertid ofta betydligt lättare att finansiera sin verksamhet och investeringar med extern finansiering.⁴

Bankens lokala förankring och bemötande

Omkring hälften av alla företag i landet anser att deras bank har en hög grad av lokal förankring (48 procent). Det kan jämföras med hela 63 procent av Värmlands företag. 28 procent av landets företag upplever att banken delvis har en lokal förankring, vilket ligger i snitt med länet. Samtidigt är det totalt sett nästan var femte företag i landet som upplever att deras bank inte har någon lokal förankring, mot enbart 8 procent i Värmlands län.

Figur 20 Upplever du att företagets bank har en lokal förankring?

⁴ Se bl.a. Småföretagen vill växa – men saknar finansiering, Företagarnas finansieringsrapport 2015.

När det gäller bankernas rådgivande roll till företagen upplever 57 procent av företagen på riksnivå att de får ett delvis eller i hög grad personligt och engagerat bemötande i kreditprövningsfrågor. Bland företagen i Värmland är motsvarande andel exakt densamma (57 procent).

Figur 21 Upplever du att ni får ett personligt och engagerat bemötande i kreditprövningsfrågor?

